

HOSPITAL CLÍNIC DE BARCELONA DÉCADA 1950 – 1960 SERVEI DE TOCO-GINECOLOGIA DEL PROF. V. CONILL VIVÈNCIES I RECORDS DE F. SALAMERO I REYMUNDO

Francesc SALAMERO i REYMUNDO

INTRODUCCIÓ

L'eminent fisiòleg francès Laborit, explica de forma senzilla i gràfica que els records s'arxiven en el cervell com fulles de ceba, una sobre l'altra, de manera que els més antics romanen i els més recents desapareixen.

Si es així i no tinc cap raó per dubtar-ho, confio que el meu cervell, casi octogenari recordi detalls, mestres i companys d'aquest Servei Universitari on vaig formar-me com a ginecòleg i obstetra en la dècada dels 50 del passat segle XX.

Tot a la vida té una raó i la causa de la meva incorporació al Servei del Professor Conill i del meu aprenentatge amb ell, he de buscar-la molt abans, en el que diríem en una Història Clínica, els Antecedents Familiars que em lligaren al Clínic, on treballava el meu pare, des del meu naixement i indirectament des de molt abans. Acompanyeu-me si us plau.

ANTECEDENTS

A la Barcelona dels feliços vint, cofoia, rica i satisfeta pels negocis que es feren durant la primera guerra mundial, hi havia una gran afecció a la música wagneriana que portà a la creació d'Associacions de música d'aquest autor i a donar noms wagnerians a carrers i establiments i així podem recordar els carrers de Wagner i de la Walkiria i un gran cafè , que encara he conegut, a la cantonada de la Rambla de Catalunya amb la Gran Via de les Corts Catalanes que s'anomenava Oro del Rhin.

En els anys esmentats, es reunien en aquest cafè, després de dinar, un important nombre de professionals, industrials i comerciants que formaven el que es deia una tertúlia. Entre els primers hi figurava el professor Joaquim Trias i entre els comerciants el senyor Francisco Castellón oncle del meu pare, futur Dr. F. Salamero Castellon.

Un dia, el professor Trias preguntà al Sr. Castellon si un xicot molt eixerit que acabava d'examinar era parent seu i tot parlant es va assabentar que aquell estudiant volia fer cirurgia i va recomanar al seu oncle que fes les oposicions d' alumne intern.

El meu pare, feu les oposicions i entrà com "Alumno Interno Pensionado " al Servei del Dr.Trias, passant després a Metge de Guàrdia, Ajudant de Classes Practiques i finalment guanyà les oposicions de Professor Auxiliar de Patologia Quirúrgica de la Universitat Autònoma de Barcelona, destinat a la Càtedra del Professor Bartrina i el nomenament està signat pel filòleg Pompeu Fabra, president del Patronat de la Universitat.

Malgrat passar a la càtedra del doctor Josep M Bartrina, el meu pare sempre considerarà a D. Joaquim Trias com el seu mestre principal i després amic, tenint també, fins la catàstrofe de 1936 molta relació amb els doctors August Pi i Sunyer i Jesús Bellido degut a que feia molta experimentació animal a l'Institut de Fisiologia, publicant alguns treballs que conservo. Amb el Dr. Bellido i Golferichs, a més de la relació professional hi havia la d'amistat ja que aquest professor era oncle "valencià" del millor amic del meu pare, mort prematurament, el Dr.Macari Masó Golferichs. El professor Bellido i el meu pare varen fer, fins i tot una excursió d'uns quants dies pel Pirineu aragonès cercant malalts amb hipotiroïdisme en persones portadores de goll, tema molt de moda en aquells anys, després del viatge que feren Marañón i Alfons XIII a les Hurdes.

En aquell viatge al Pirineu i després durant la guerra civil, el meu pare recollí algunes anècdotes del Dr. Bellido que crec interessant esmentar perquè no es perdin i que indiquen la bondat i espontaneïtat d'aquell mestre, també, molt lligat al Clínic. Era un home molt obès i un dia tot intentant mantenir-se a cavall, digué "L'home més intel·ligent del món és el que va inventar la tartana".

Davant d'una casa de tova: No entenc perquè un país amb tantes pedres, fan les cases de tova". Un dia a la reunió de claustre de la Facultat i assabentat que el meu pare havia modernitzat la cuina de la seva casa pairal, que ell coneixia, va espetegar tot dient a crits "Vostè calli perquè un home que ha malmès una cuina antiga, no té dret a parlar". Durant la guerra li agradava dir: "Jo vaig fer catedràtic a Negrin, Negrin salvarà a Espanya, ergo jo he salvat a Espanya", ¡sil·logisme veritablement original!. Era tan innocent que tot i volguer-se exiliar no tenia pressa perquè mentre els nacionals ocupaven ja el Tibidabo, ell no ho creia perquè La Vanguardia del dia no ho publicava.

L'ESPERIT DEL CLÍNIC

Ja que estem parlant de records i vivències, deixeu-me, encara parlar d'altres persones i d'altres fets que potser no semblen lligades amb la introducció d'aquests comentaris però jo crec que sí i espero tenir la suficient habilitat per demostrar-ho, fent a més a més, la lectura agradable i demostrant que alguns fets curiosos que esmento no es podrien comprendre si no existís un lligam especial entre els que d'una forma o altra han passat pel "nostre hospital" i que em permeto batejar com "L'esperit del Clínic"

El estiu de 1936 com cada any, la meva germana de vuit anys i jo de set vàrem anar a casa els avis i la mare va venir al cap d'uns mesos per evitar els perills dels bombardeigs a Barcelona, mentre que el nostre pare va restar a Barcelona, treballant a l'Hospital Clínic tal com es pot veure en la fotografia publicada a La Vanguardia amb un peu que diu: "El doctor Bartrina i Salamero rodeados de médicos y ayudantes, todos los cuales se han desvivido en el afán de prestar sus servicios humanitarios".

Així va continuar tot fins que el mes de març de 1938, els nacionals trencaren el front d'Aragó i els republicans deien que es farien forts a Lleida, sostenint-se en el Segre per retrassar el fi de la guerra i fins i tot guanyar-la si com es veia venir, començava la guerra mundial. El meu pare es va veure separat de la família i va decidir reunir-se amb nosaltres, cosa que va fer a finals d'aquest mes i amagant-se en una borda va ser ultrapassat per els nacionals. És veritat que estàvem tots junts, però sense un ral i sense feina i hagué d'exercir durant unes setmanes com metge rural i obstetra en uns pobles i condicions terribles, mancat d'ajuda i d'instrumental. Amb els

anys he pensat moltes vegades si la meua vocació obstètrica no començà al sentir parlar al meu pare d'aquells parts anecdòtics, que aleshores tan sols podia valorar com anècdotes, però ara veig com actes heroics tant per part de les dones com per part dels metges que treballaven en condicions infrahumanes.

Com homenatge a tots ells n'esmenaré tres:

En un llogaret de muntanya, va ser cridat per una retenció de placenta, en un part que segons la família, havia estat tan llarg que "se habían agotado todos los hombres del pueblo" i això volia dir que el període de dilatació es feia amb un home plantat al mig de la habitació, mentre la partera donava voltes sostenint-se en ell i anava gemegant i dilatant

En una altra ocasió va tenir que assistir un part en una masia amb la partera sobre la taula del menjador i un marit caigut a terra per una lipotímia emocional.

Una altra vegada, al fer un tacte vaginal, trobà una cosa molt entranya que era una pell de conill amb el que pretenien aturar una hemorràgia vaginal....

Molt més tard, ja sent metge, vaig conèixer les angoixes d'un bon metge que treballant en un poblet d'alta muntanya quedà aïllat per la neu i hagué d'assistir parts sense haver-ne vist mai cap. Definitivament eren fets per creure en la importància de l'Obstetrícia.

En aquells mesos de la guerra, un metge de "cuyo nombre no quiero acordarme" es va permetre interpel·lar al Dr. Joaquim Trias, tot dient-li: "El seu deixeble Salamero és a l'altra banda, què passarà si us trobeu al front amb un fusell a la mà"? i la resposta fou plena de dignitat i senyoratge i digna de l'Esperit del Clínic que reivindico, doncs el Dr. Trias contestà doncs que llençarem el fusell i ens abraçarem". Aquesta abraçada trigà uns anys, però es produí en el Passeig de Gràcia on es trobaven tot sovint i fins i tot el meu company de curs i gran amic, Dr. Antoni Trias i Rubiès, fill de D. Joaquim treballà d'ajudant del meu pare en el seu equip quirúrgic de la Seguretat Social, abans d'instal·lar-se a Chicago i Québec.

Recent acabada la llicenciatura jo vaig visitar alguns cops, per delegació del meu pare a l'Oficial de Secretaria de la Reial Acadèmia de Medicina de

Catalunya, el senyor Tarinas, malalt crònic que m'explicà que el meu pare desbaratà, essent membre de la Junta, una proposició d'un acadèmic que volia fossin expulsats de la Institució els Acadèmics absents, és a dir els exiliats, tot demanant que si es produïa aquesta votació volia que fos nominal i com és natural això no prosperà perquè el que ell volia era llençar la pedra i amagar la mà.

Tot això són altres històries però explica la lleialtat que existia entre els metges del Clínic que visqueren aquells anys turbulents i que una vegada més crec que indica el que defineixo com "Esperit del Clínic"

El meu pare, quant jo estudiava m'insistia en que fes oposicions a Alumne Intern perquè mentre estàs de guàrdia pots veure malalts que potser altres estudiants no tindran oportunitat de veure mai i també és interessant anar a l'Hospital, per la mateixa raó encara que sigui a estudiar i fins i tot a jugar a cartes.

Tots aquests consells i fets explicats abans, em decidiren a signar les oposicions d'Alumne Intern i ho vaig fer a Toco-Ginecologia pel meu interès en l'Obstetrícia i la Ginecologia operatòria que es feia molt bé segons totes les informacions d'altres estudiants més avançats a la càtedra del Prof. Conill.

LES OPOSICIONS

Després d'una llarga vida professional en la que he hagut de passar pel sedàs de nou oposicions i concursos, el record de les primeres es torna amable, però en aquells moments semblaven molt importants i ho eren perquè era difícil sense haver sigut alumne intern per oposició, poder ser metge intern i metge de guàrdia.

Això i el fet que per primera vegada els companys eren també competidors em produí molta incomoditat i crec que tenia raó Marañon quan demanava la supressió d'aquest tipus de selecció que definia com el "ruedo ibérico" i deia que era més dur i cruel que les curses de braus. La sort em va acompanyar en aquesta ocasió, doncs eren tres les places convocades i al ser cridats per començar, eren també casualment tres: Mª Dolors Trias i Ferrer, Josep Garrós i Rovira i jo mateix.

Haviem d'exposar dos temes per escrit dels trenta del programa, però el metge que ens vigilava, i em sembla era Joaquim Nubiola Sostres, metge de la càtedra ens posà la por al cos tot dient que sinó ho fèiem prou bé, les places podien quedar desertes. Sortosament no va ser així i aquí va començar la meva incorporació a l'entranyable món hospitalari del Clínic que imposava per la categoria dels seus mestres, per la seva grandiositat un xic misteriosa per la poca llum dels passadissos i la solitud de les primeres nits de guàrdia. Un cop haver pres possessió fórem destinats Mª Dolors Trias a Esterilitat, Garrós a Ginecologia i jo a Obstetrícia, però malgrat aquesta tasca oficial havíem de passar visita, assistir als dispensaris, instrumentar en el quiròfan etc. Aquesta primera empremta, totalment insuficient, com es natural, marcà ja un camí, doncs amb els anys M^o Dolors Trias sigué una magnífica especialista en esterilitat, Garrós trobà la seva vocació en la urologia i jo, tota la vida he fet Obstetrícia i Ginecologia

La vida ens ha portat a treballar a diferents indrets i hospitals, però he d'admetre que l'Hospital Clínic va ser determinant en la meva evolució, el miro encara amb ulls de enamorat i em sento integrat a les seves parets com una pedra més.

Estic agraït del que vaig aprendre a la Residència de la Vall de Hebron fent cirurgia amb el meu pare, fonamental per ser ginecòleg, satisfet de la meva llarga pràctica privada a la Clínica Conill fins el seu tancament i a l'Institut-Clinica Corachan, (casa meva) després. Recordo amb nostàlgia els hospitals estrangers visitats sobre tot el Charlotte Queen Maternity y el Chelsea Hospital for Women de Londres y el Chicago Lying-in Hospital, però la sensació de pertinença a un grup i a una escola on es troba una determinada concepció de la professió, tan sols se sent en el lloc de formació, en el nostre cas el Clínic.

Els interns consideràvem que érem uns estudiants especials i fins i tot els professors ho provocaven doncs recordo que a l'examen de Pediatria, el catedràtic Dr. Ramos em demanà si volia millorar nota i al dir-li que no, perquè no vaig voler arriscar, tot estranyat va dir: "que raro, es Vd. Interno pensionado y no quiere aumentar nota" i el prof. Azoy deia "sólo pueden entrar en secretaría los internos pensionados, porqué son funcionarios".

Entràvem als altres serveis amb tota tranquil·litat doncs sabíem que hi trobaríem companys, per exemple a cirurgia Sanjuán, Vendrell Torné, Balius, a transfusions Antoni Trias Rubiès i Baselga, a Pediatria Jaume Botey i tants altres que ara no recordo i que els hi demano perdó

Un altre record entranyable es el del sou. Cobràvem 128,50 ptes. al mes, és a dir per els joves 0,77 Euros i havíem d'anar a cobrar a la Universitat, i això propiciava que hi anéssim tres o quatre amics i el sou del mes es gastés totalment en un aperitiu al bar Estudiantil...

ORGANITZACIÓ DEL SERVEI

Després de mig segle, es difícil recordar tots els detalls i més si tenim en compte les obres fetes, les noves ubicacions, ascensors, serveis nous, tècniques i aparells que no existien, però ho intentaré, amb una certa tristesa, perquè són molts els companys finats

El Servei, Càtedra inclosa, constava d'un soterrani i dues plantes. En el soterrani, s'ubicaven els dispensaris de ginecologia, obstetrícia, esterilitat i lluita anticancerosa, supervisats tots pel Professor Adjunt Dr. Victor Conill Serra i atesos en tots o alguns anys d'aquesta dècada pels doctors Yscla, Brustenga, Lluís Puig i Roig, Lluís Alvarez-Zamora, Sostres, Tartas i jo mateix. El despatx del catedràtic, els quiròfans i la sala de Ginecologia eren a la primera planta. A la segona planta hi havia l'aula on es donava la classe, la sala de parts, la sala d'obstetrícia, al fons una cuineta per escalfar begudes o menjar i el laboratori. Les sales on s'ubicaven les pacients eren obertes, és a dir contínues, de divuit o vint llits, separats amb petites cortines. La intimitat era impossible i sobretot molt sorollosa en els dies de festa i hores de visita, durant les que, en més d'una ocasió havíem de fer fora a nens amb pilotes i farem una observació i era que els dilluns hi havia més malaltes amb febrícula.

Durant alguns anys foren Caps de Sala els Drs. Nubiola Sostres de Ginecologia y Fortó Schwartz d'Obstetrícia. Entre els metges de sala recordo a Echarte, Vilurbina, Serradell, Dra. Salvans, Márquez, Rodríguez-Soriano i els anomenats en els dispensaris. En el laboratori general hi treballaven els Drs. Planas i Grau i al d'Anatomia Patològica el Dr. Márquez. El personal auxiliar estava format per monges, entre les que

recordo amb afecte i gratitud per la seva ajuda constant a les germanes Dolores i Vicenta, a més a més de les llevadores a les que dedicaré un apartat

Un dia a la setmana es feia una sessió clínica en la que es discutien les malalties més interessants i els aspectes més polèmics, es tancaven històries, es donaven altes i es repassaven els treballs en marxa, aportacions a congressos etc. Tres dies a la setmana hi havia classe que generalment donava el professor Coniil Montobbio que solia presentar alguna malalta i a la que assistien els membres del servei que podien i volien. Dos dies a la setmana hi havia quirofan on operaven els professors, els caps de sala i els sèniors, ajudaven els joves i instrumentaven els interns, que feien llistes per actuar de forma ordenada

CÀTEDRA I SERVEI

Si bé estem parlant sobretot d' "Un Servei de Toco-Ginecologia al Clínic" de la dècada dels cinquanta, no es pot separar la labor assistencial de la pedagògica, ja que aquesta darrera interferia en la feina diària de passar visita, operar, assistir parts, atendre urgències etc. Dintre de la labor pedagògica hem de considerar la classe que normalment donava el professor, tal com hem explicat i les classes pràctiques que consistien en assistir a tres parts i eren una interferència en la tasca del personal de guàrdia, més aviat distorsionant, perquè pels nois no interessats en aquesta especialitat era una obligació inútil i a nosaltres ens imposava la presència d'uns estudiants que demanaven explicacions i ocupaven uns espais que eren ja de per sí insuficients. Finalment, algunes vegades, Don Victor que normalment feia exàmens orals, si no eren hores en les que hi eren els ajudants sèniors, demanava la col·laboració com secretari d'actes dels metges i fins i tot dels interns. Eren exàmens no massa exigents en els que preguntava coses de sentit comú i no amb massa profunditat, doncs sabia que aquells futurs metges no exercirien com especialistes, però en recordo algun curt o absurd com els dos següents:

Pelvimetria. Pelvi ¿qué?... Pelvi nada. Suposo que aquest estudiant devia passar l'estiu mesurant pelvis.

Una altra vegada, demanà les característiques de l'endometri en la tuberculosi uterina. El noi va contestar: Glucógeno i el va fer fora. El curiós es que mentre esperaven les paperetes, el noi que em coneixia va creure que li donaria nota, perquè, em va dir "hi sentit que deia Colossal", però D. Victor va dir-me baixet. ¡que animal!...

Com és natural el nostre llibre de "capçalera" per dir-ho d'alguna manera eren en Obstetrícia el Jaschke i en Ginecologia el "Tratado de Ginecología y de Técnica operatoria ginecológica", que començat pel Dr. Conill Montobbio, va ser posat al dia i ampliat en posteriors edicions amb la col·laboració del seu fill, el professor Victor Conill Serra.

Aquesta obra, amb edicions de 1946, 1950 y 1956, que són les que conservo, està com és natural àmpliament superada després de mig segle, però el seu text, gravats, fotografies i referències són encara força interessants i indiquen que es basa en una ginecologia molt personal i molt viscuda. Aquest llibre té per mi un interès especial no tan sols per les cites que feien els meus mestres d'alguns treballs meus, si que també per unes sentides dedicatòries estimulants i exagerades, que per pudor no transcriu, i que han sigut molt útils per continuar endavant en moments de desànim i dificultat. És una llàstima que en el nostre país no tinguem interès en continuar les obres.

I també els tractats dels professors anteriors com passa a Estats Units, on per exemple, en la nostra especialitat, després del Tractat de De Lee, vingué el De Lee-Greenhill, després el Greenhill i mes tard el Greenhill-Fridmann etc. També es de justícia esmenar la col·laboració en la redacció d'aquest interessant llibre de Ginecologia d'un personatge molt especial que de forma callada, continuada i discreta era un puntal dels Conill i era el Dr. Aureli Oslé, gran especialista i magnífic anatomopatòleg ginecològic que era del Servei, però "no hi era", doncs sempre estava a la Clínica privada dels Drs. Conill, en la que alguns antics deixebles i ajudants tinguérem les portes obertes per atendre les nostres malalties, amb la seguretat del bon consell del Dr. Oslé. En aquesta clínica, petita, "coquetona", molt ben util·lada, silenciosa i ben situada, continuàvem, els que tinguérem la sort de poder-hi treballar les tasques universitàries i jo mateix puc dir amb orgull i gratitud que tota la part experimental de la meua tesi doctoral la vaig fer en el laboratori de la Clínica Conill, per cert que, utilitzant rates i ratolins subministrats per un altre personatge, del que tinc un gran record, el Dr.

Laporte, aleshores jove farmacòleg que treballava al Laboratori del Dr. Esteve.

Un altra tasca, molt formativa i que recordo amb emoció era la visita i actuació operatòria d'algun professor estranger o d'altres Universitats espanyoles, entre els que conservo com si fos avui mateix les, per dir-ho d'alguna manera, exhibicions operatòries dels professors García Orcoyen de Madrid i Philip de Kiel.

García Orcoyen ens meravellà amb una dissecció axil·lar en una malalta amb carcinoma de mama, feta amb una habilitat, rapidesa i seguretat com no havíem vist mai. En quant el savi professor de Kiel va intervenir una malalta amb un gran mioma, en la que practicà una histerectomia sense problemes ni complicacions, però en la que demostrà una tècnica quirúrgica molt acurada.

Hi havia també, sobretot per part del professor adjunt Dr. Conill Serra molt interès en presentar tesis doctorals i treballs, fins i tot per fer "mèrits" davant de les oposicions a càtedra que preparava i pots per això va estimular-me a presentar aviat la tesi, en la qual cosa el meu pare també insistia i la vaig presentar a Madrid l'any 1954, convertint-me aquell any en el doctor més jove d'Espanya, fet que el temps va corregir ràpidament (!). També vaig poder presentar molt aviat uns treballs experimentals sobre les Trompes de Fallopi amb els que vaig ser guardonat per la Reial Acadèmia de Medicina.

Aquesta inquietud universitària i hospitalària creà una competència en el servei i entre els serveis, estimulà l'estudi i la presentació a premis, concursos i oposicions i pel que fa al meu cas vaig fer aquells anys oposicions a metge Intern i metge de Guàrdia del Clinic, Tocòleg Municipal, Metge de Guàrdia de la Maternitat, Maternòleg de l'Estat i vaig signar les oposicions de Professor Adjunt de Saragossa, que es varen ajornar dues vegades per evitar que un foraster (sic) les pogués guanyar....però tot això que és una altra història ho explico tan sols per demostrar el ritme que portàvem alguns joves metges del Servei.

LES GUÀRDIES

El que era més formatiu, més divertit, el que ens distingia més dels altres estudiants i d'altres metges, un cop llicenciats, eren les guàrdies, doncs restant a l'Hospital dies i nits, feiners i festes, hivern i estiu, teníem moltes oportunitats de veure urgències i de fer tocúrgia que d'altre manera era difícil. He parlat abans de competència entre serveis, però en els Serveis d'Urgències i fins i tot al bar a les hores de dinar i sopar teníem l'oportunitat de comentar, discutir, demanar i donar opinions que eren molt profitoses.

Precisament al bar, sobretot després de sopar es discutia molt i amb moltes intervencions de metges i d'interns i per la nostra especialitat, érem interpellats i nosaltres interpellàvem sobretot als de cirurgia entre els qui recordo a Capdevila, Amat, Suñol, Collado i els esmenats Sanjuan, Vendrell, Badius i altres que tinc present de presència però no de cognom. Perdoneu-me.

Cada servei d'urgències tenia les seves peculiaritats. Recordo alguns companys desesperats perquè el Cap de Servei volia ser cridat segons en quins casos, però en el nostre hi havia confiança, un cop demostrada la suficient experiència i pràcticament podíem fer tota l'assistència obstètrica, sota la direcció del metge de guàrdia, en els meus anys de intern, el doctor i amic Jordi Terrats, i després, un cop llicenciats sota la nostra pròpia responsabilitat, cridant, això sí al responsable superior quan era necessari un equip quirúrgic complet.

Aquesta confiança i llibertat eren a conseqüència, com ja he dit de l'experiència prèvia, demostrada en accions, ben resoltes, estudiades i discutides amb companys que posteriorment han demostrat els coneixements adquirits en aquelles llargues guàrdies nocturnes dels humits hiverns del Clínic, amb els seus patis mullats a l'hivern o polsegosos a l'estiu, que passàvem corrent des del bar, on deixàvem el sopar sense acabar, tan aviat com telefonaven del Servei les llevadores avisant ¡quantas vegades! l'arribada d'una gran múltipara que estava parint en el taxi o d'una noieta amb un avortament incomplet i gran hemorràgia.

Després de mig segle recordo encara amb molt d'afecte als companys que compartiren amb mi aquests primers anys de professió plens d'il·lusions i les preocupacions d'aquelles guàrdies i encara que lamento oblidar-me

d'algun, venen a la meua memòria Boneu, Rivero, Jordà, Panisello, Girau, Urue, Fornells, Pifarré, Montobbio, García Ubis i molt especialment Joan Esteban Altirriba amb qui, partint d'experimentacions i treballs juvenils, he compartit, fraternalment, durant cinquanta anys totes les alegries, il·lusions i també les desil·lusions, que tan sols una professió com la nostra, pot produir

Estic segur que el temps i la memòria que flaqueja malgrat les teories de Laborit, em traicionen oblidant altres companys als que demano perdó, sobretot a aquells amb els que la lluita científica diària ens enfrontà en ambicions i situacions que aleshores semblaven importants i que la vida ha demostrat eren sobrevalorades i poc productores de felicitat.

LES LLEVADORES

El nostre Servei i les nostres guàrdies tenien una peculiaritat que, en principi, produïa enveja i era la presència de llevadores o comadrones, la majoria noies joves i agraciades que compartien amb els metges i interns de guàrdia nits i dies, estiu i hivern, la qual cosa era vista des de fora com una gran sort i font de possibilitats de tota mena.

He de dir que els envejosos tenien raó, doncs l'ajuda d'aquestes professionals era importantíssima doncs moltes tenien gran experiència, totes gran dedicació i capacitat de sacrifici i com és natural en un col·lectiu de jovent, es formaven i es formen parelles que en moltes ocasions arribaren al matrimoni.

La meua primera experiència, tot fent la primera guàrdia va ser nefasta per les expectatives que produïen aquestos envejosos, però ho dic perquè es veritat. Després de sopar la cap de les llevadores m'invità a resar el rosari, ¡cosa que feien cada nit!

No sempre fou així però abundaven més les tasques i l'estudi que les tertúlies i molt menys cap disbauxa, perquè a més a més si algú tenia alguna fantasia, sempre apareixia "inoportunament" la germana Dolores o la germana Vicenta que es feien perdonar la seva inesperada presència amb algun pastís o alguna l·laminadura.

Amb algunes de aquestes llevadores, magnífiques auxiliars que com he publicat en un altre indret feien fàcil el que era difícil he conservat l'amistat i compartit la feina en diferents clíniques i hospitals però ara i pensant en el Clínic recordo amb molt d'afecte a Conchita Moreu, Amalia Tabernero, Nuria Pérez, Maria Cortés, Maria Pascual, Conchita Goñi, Fina Tabernero, Montserrat Colom, Amparo i algunes altres a les que "veig, però no recordo el nom".

PACIENTS

Les pacients i embarassades que nodrien el Servei provenien casi totes dels propis dispensaris i eren generalment persones modestes, de beneficència, de la mateixa ciutat de Barcelona, però altres venien d'altres llocs de Catalunya i fins i tot d'altres regions, degut a la fama de l'Hospital. Algunes embarassades ingressaven uns mesos abans amb la qual cosa, propiciada molt per les monges, trobaven un acolliment que evitava la possibilitat d'avortaments provocats.

Aquestes embarassades ajudaven a les monges i tinc la impressió de que algunes d'elles, en uns moments que les lleis d'adopció no solucionaven el problema i eren molt mal vistes les mares solteres, donaven el nadó que es feia passar, fora de l'hospital, com a fill d'altres persones. De tant en tant veïem com un matrimoni de bon aspecte sortia amb un nadó, mentre la mare sortia per una altra porta.....i això que ara seria totalment il·legal, era ben vist per la societat de fa cinquanta anys

En aquestos casos, les monges es denunciaven elles mateixes per l'interès en preguntar sobre la salut de les mares i l'evolució del part. Aquestes noies solteres embarassades, que eren acollides a l'hospital, s'organitzaven molt bé i recordo un fet curiós que passava els diumenges i és que afalagaven els coloms que corrien pels passadissos, els agafaven i es feien substancioses paelles. Entre les pacients de ginecologia, encara que la majoria eren persones serioses i mares de família, sobretot en els dispensaris veïem moltes noies que es dedicaven a la prostitució i les que s'anomenaven cabareteres o tanguistes, moltes de elles portadores de malalties de transmissió sexual i recordo que en una ocasió, convidats per un company al seu comiat de solter, visitarem un cabaret que es deia Emporium i un munt d'aquestes noies ens vàrem avergonyir al rebre'ns amb grans alegries, dient

els nostres noms, perquè ens coneixien dels dispensaris (!). Semblàvem els típics estraperlistes que aquells anys, encara de postguerra, eren els únics que disposaven de diners i constituïen la clientela d'aquests llocs de diversió.

Un altre col·lectiu que era tractat molt sovint al Servei de Ginecologia del Clínic eren pacients embarassades d'ètnia gitana, que presentaven algunes peculiaritats esfereïdores doncs en el dispensari era freqüent l'arribada d'un gran grup de gent, amb expressions violentes, demanant un peritatge de virginitat, que de fet s'havia de demanar judicialment a un forense, però era difícil negar-se a l'exploració i a fer un dictamen, que no sempre, per raons de seguretat de la pacient, i nostra, s'ajustava a la realitat.

També havíem de vigilar molt el curs del part, perquè tenien la costum de dissimular les contraccions, ja que volien restar a l'hospital però no ser explorades i tan sols avisaven al final de l'expulsiu, que degut a això no es podia vigilar com calia. Per cert que en aquells temps, batejàvem a tots els nadons amb signes d'anòxia i contàvem amb la col·laboració del Servei de Pediatria, on treballava en els meus temps el conegut polític Antoni Gutiérrez Díaz, conegut també com "el Guti", que era un neonatòleg molt preparat però que deixà l'hospital i tingué problemes per la seva militància antifranquista.

ELS MENJARS

Els metges i interns de guàrdia menjàvem al bar de la Facultat, avui dia desaparegut i que estava ubicat a l'esquerra de la sortida de la Facultat, en el soterrani. Aquest establiment era explotat, em sembla que en règim de contracte, per un matrimoni anomenats el senyor Miquel i la Sra. Carme, dels que recordo la seva amabilitat combinada amb una avarícia total o així ens ho semblava a nosaltres, tots joves i amb gana. El desdèjuni molt escàs consistia en un cafè amb llet i una pasta que havia de ser complementat per nosaltres pagant algun extra i els dinars i sopars tampoc eren suficients i casi sempre consistien en un plat de verdura i uns peixets que es mossegaven la cua i que tothom deia havien sigut creats per el menjar dels metges del Clínic. Aquí el suplement, pagant també de la nostra butxaca, era imperatiu i consistia en una "pepito" o un plat de llom.

Quan les coses, així i tot no funcionaven, calia fer una escapada al Bar Galeno, situat (encara avui) a la cantonada Casanova-Còrsega on érem localitzats fàcilment o bé confiar en l'amabilitat de les germanes que sempre disposaven d'unes misterioses reserves. També les llevadores tenien sempre pastissos, llonguets i fins i tot preparaven quelcom en les cuinetes de la sala per a tot el personal de guàrdia.

Durant molts anys ajudava als Senyors Miquel i Carme un cambrer anomenat Gregori, que de tan antic ja era amic de tots i que després, treballà molts anys al Bar Cosmos on rebia i atenia als metges i interns d'urgència amb gran amabilitat i donava tota classe de informacions sobre el típic folklore ramblista.

MÉS OPOSICIONS, INVESTIGACIÓ I ESTUDI

Conec les dificultats dels recents llicenciats avui dia, el difícil que és el MIR, el difícil camí de l'emigració que alguns joves companys han hagut de seguir per poder especialitzar-se, però crec que els nostres començaments tampoc no eren un camí de roses. La competència era forta, les places no abundaven i la solució era posar-se a la cua o intentar surar a base d'estudi i oposicions. Dins del mateix servei hi havia molta competència, però la possibilitat d'accedir a places d'altres hospitals era encara molt més aleatòria. En el mateix servei vàrem fer alguns companys oposicions a Metge Intern i a Metge de Guàrdia. En el meu cas, les primeres foren molt exitoses i vaig treure el número 1, per davant de José Antonio Usandizaga, xicot molt brillant, nebot del professor i que demostrà la seva vàlua arribant a catedràtic de Madrid, en quant a les de Guàrdia vaig ser aprovat "sense plaça", situació que segons el meu Cap de Servei, permetria que si l'escollit no prenia possessió com es temia, la plaça la podria ocupar jo....

A part de les oposicions del Servei vaig presentar-me a la Maternitat, Tocòleg Municipal, Maternòleg de l'Estat i Adjunt dues vegades a la càtedra de Ginecologia del Professor Puga de Saragossa. Vaig guanyar el concurs de la Maternitat però no hi vaig treballar perquè en aquells moments tenia altres projectes i vaig renunciar-hi tan bon punt vaig prendre possessió. Com a Tocòleg Municipal, destinat a Montilla, (Còrdoba) vaig veure el prestigi del Clínic, doncs els companys de Còrdoba volien que restés allà, fent-me uns tractes esplèndids i això ho dic tranquil·lament, puig insisteixo, que

valoraren molt l'hospital on havia fet la especialitat i el mateix passà a Saragossa on varen ajornar per dos cops les oposicions fins a la jubilació del professor Puga, per respecte no sols a mi, si que també al meu lloc de formació.

La sana competència que hi havia en el servei ens portava a competir en coneixements i en bibliografia, doncs estava molt de "moda" conèixer tots els autors, descobridors i pioners i per això portàvem unes llibretes amb els noms, que encara recordo, per exemple de la A sabíem el que havien fet Albricht, Auvard, Allen, Anreich, Antoine, Álvarez Coca, Ahumada Ascherman o Aschoff... coneixements que tenen una vàlua molt relativa, però que a Espanya es deia havia imposat Jiménez Díaz a Madrid. Per cert que anys enrere m'explicaren, precisament a Madrid, que el mateix professor madrileny esmenat, es va estranyar que Aschoff, no conegués alguns autors i deien que el alemany li va dir: "Això es degut a que jo escric i vostè llegeix ". Però així era i així havíem de caminar

La investigació gairebé no existia i encara que els Cap del Servei i sobretot el Dr. Conill Serra estimulava als joves, en uns treballs que vàrem fer l'esmenat amic Joan Esteban Altirriba i jo i que van ser guardonats a Madrid, havíem d'utilitzar els laboratoris de l'Institut Biològic de Sarrià on ens permeteren treballar i anar a cercar les gosses al parc i creuar tot Barcelona amb uns animals desconeguts dins d'un petit automòbil que tenia el meu company... Els escriptors diuen que "En España, escribir es llorar".... doncs què és investigar? i sobretot què era investigar fa cinquanta anys ¿?

El prestigi del Clínic era evident i una altra demostració és que vaig optar a una beca de l'Institut Ramon i Cajal del Consell Superior de Investigacions Científiques, beca que era sense remunerar, (jo tan sols volia treballar), però me la donaren remunerada (!). Probablement influí també el prestigi del professor Sánchez Lucas que era el qui m'avalava, però malauradament en haver d'anar a Madrid no vaig poder agafar-la.

En aquells anys teníem un altre problema que ara, sortosament, no tenen els joves companys i era el servei militar que malgrat poder acollir-nos a les Milícies Universitàries, trencava els estudis durant dos estius i un cop llicenciats, havíem de fer sis mesos més, el que vol dir que perdíem un any en uns moments força importants per a la nostra formació i per iniciar la nostra vida professional.

RELACIONS PROFESSIONALS I HUMANES

Els anys de formació produeixen una sèrie de lligams indestructibles i dintre del que em permeto anomenar com L'ESPERIT DEL CLÍNIC, es creà una interdependència que dura tota la vida. El temps passa, les feines separen els llocs de treball allunyen, els amics es dispersen però els records romanen i les amistats se solidifiquen. Els mestres i els pares ja no hi són però sí que segueix una mena de pàtina que fa pensar que tot continua, i en aquests pensaments es magnifica el que és bo i el dolent s'oblida o es recorda sense cap rancor.

Fa molt anys un important cap de la medicina municipal, enfadat amb el meu pare, que en el tribunal per la plaça de cap de servei d'Urologia de Sant Pau, donà el seu vot a l'eminent Dr. Antoni Puigvert i no a ell, uròleg mediocre, va assegurar que jo mai no seria metge municipal, plaça a la que per cert mai he aspirat. M'ho han dit ara, fa pocs dies i és igual. L'odi generacional no ha servit de res. Com aquestes en puc explicar unes quantes. És igual. Però no és igual que gràcies a la meva formació en un servei del Clínic he pogut viure l'evolució de una toco-ginecologia que començant amb Fargas, Nubiola i Bonafonte, en el meu temps va experimentar un gran canvi propiciat pels meus mestres

Encara he vist com el Dr. Conill Serra besava la mà al seu pare en senyal de respecte, gest que per cert feia també el meu amic Dr. Abadal i Guitart al seu pare i gran historiador català Don Ramon d'Abadal i Viñals i recordar això i apreciar-ho no és igual. I no és igual i per això m'agrada recordar-ho que el respecte que jo tenia pels meus mestres, ells el tenien per mi i per això D. Victor Conill Montobbio, que feia anys no assistia parts, va voler ser al naixement dels meus fills i que el Dr. Victor Conill Serra, al morir el meu pare, sabent com jo l'estimava, sense dir-me res, va decidir (ho he sabut fa poc) acompanyar-me pel Pirineu, un llarg cap de setmana.

I per tot això estic agraït al Clínic que ens donà més del que li donarem

COMIAT

Potser per tot això, aquest matí he tornat al Clínic, millor dit a l'HOSPITAL, he passejat pels passadissos. I és curiós he sentit els mateixos sorolls, les mateixes converses de grups de nois i noies estudiants que han obert les portes perquè hi passés còmodament, privilegi de vell. He sentit els mateixos olors, he cregut veure en un racó els vells bidells fent tertúlia, a Jordán, a Miguel, a Marqués, fins i tot a Manolo. He baixat per les escales de marbre de la Facultat, que encara conserven una escletxa a la barana, on em vaig fer mal un dia tot corrent, encara que avui les hi baixat poc a poc he cercat l'escultura del NOBILI VIRO PETRO VIRGILI, que teníem al pati però no hi és i en el seu lloc, davant de l'actual bar, hi ha una pissarra que anuncia el menú del dia i com en els nostres temps un plat anomenat "Medicina": que consisteix en "Lomo a la plancha, pan y agua" tot diferent, tot igual, el mateix ESPERIT DEL CLÍNIC, avui hospital de referència., ahir..... tot.....i per mi .....records i vivències.